

pa

no

ra

37

KRANJ

19. septembra

1964

ma

Letalo za vesoljske pilote

V ZDA so pokazali javnosti novo revolucionarno letalo, ki bo služilo bodočim vesoljskim pilotom za varno pristajanje na Zemlji. Letalo je brez kril in ga bo poganjal reakcijski motor. To novo letalo firme Martin Company bodo uporabljali vesoljski piloti, ko se bodo vračali iz vesolja nazaj na Zemljo. Pred pričetkom zemeljske atmosfere se bodo z njim odlepili od vesoljske ladje in pristali kjerkoli na zemeljski površini.

Novo letalo je brez kril, ima pa

vseeno velike sposobnosti manevriranja. Pilot pristane z njim lahko na poljubnem kraju, ki se nahaja na površini široki 13.000 km in dolgi 16.000 km. Celoten trup letala je namreč tako narejen, da z njim pilot odlično jadra. Prvo takšno letalo so že prekusili, čeprav za zdaj še nima reakcijskega motorja. Pri poskusnem letu so ga dvignili 5000 m visoko, pilot pa je brez težav pristal na določenem kraju. Čeprav letalo nima kril, je letelo s hitrostjo samo 130 km/uro.

Zgornja površina letala je ravna, krila pa so odstranili zato, ker predstavljajo skoraj nepremostljiv problem pri velikih hitrostih, ki jih doseže letalo, ko se vrača iz vesolja na zemeljsko površino. Težka in dolga krila namreč ne morejo zdržati velikih napetosti in močnega segrevanja ob vstopu v atmosfero. Če pa trup tako izoblikujejo, da nadomešča krila, postane letalo mnogo lažje in enostavnejše. Takšno letalo lahko nese na svoji poti iz

vesolja večje breme kot pa enako težko letalo s krili.

Konstruktorji so si zamislili različne oblike vesoljskih letal brez kril, ki so odvisne predvsem od namena potovanja. Obenem so strokovnjaki zgradili letalo tako, da ga bodo lahko večkrat uporabljali. Ko se bo vrnilo s potovanja, zunanje plošče, ki bodo med poletom skozi zemeljsko atmosfero zgorele. Letalo bo s tem spet pripravljeno za novo nalogo. Letalo bo sprejelo na krov lahko do 12 potnikov.

Med ogledovanjem naprav na posestvu smo srečali inženirja Aleksandra Rašovića, ki je glavni strokovnjak in tehnični vodja posestva. V Alžiriji je že drugo leto, v okviru tehnične pomoči, ki jo nudi naša država deželam v razvoju. Inženir Rašović nam je povedal o posestvu marsikaj zanimivega, česar ostali niso izvedeli. Na posestvu pridelujejo, paradižnike, limone, pomaranče in vinsko trto. Ugodno podnebje omogoča pridelovanje paradižnikov skozi vse leto, zato predstavljajo glavni izvozni artikel na francosko tržišče. Na posestvu je zaposlenih približno 1.500 ljudi, kar je veliko več, kot bi bilo potrebno. Vendar so zaenkrat pogoji taki, da zaposlijo največ ljudi kar je mogoče, ker je brezposelnost še precejšnja. Strokovnjakov primanjkuje povsod, tudi na posestvu »Bouchaoni Amar«. Prejšnji lastniki so imeli tu zaposlenih kar dvanajst agronomov in več sto tehnikov ter drugih strokovnjakov. Po nacionalizaciji so vsi ti strokovnjaki, v pretežni meri Francozi, zapustili posestvo in odšli v domovino. Posestvo je

Sicer pa je Alžirija bogata dežela. Globoko v saharškem pesku leže ogromne količine »tekočega zlata« — nafte, ki je poglaviti »apetit« francoskih kapitalov. Znatne so tudi količine cinkove, svinčene in bakrove rude. Prav tako pa je treba ponovno omeniti rodovitnost zemlje in ugodne podnebne razmere v sredozemskem pasu, ki omogočajo razvoj moderne kmetijske proizvodnje. Tuji kapitalisti so zgodaj ocenili naravna bogastva dežele in jih v največji meri tudi izkoriščali. Skromen podatek govori, da je v letu 1954 (ob pričetku revolucije) posedovalo 630.000 domačih posestnikov 7.300.000 ha zemlje (ali povprečno 11,5 ha na posameznega lastnika), da pa je 22.000 tujih posestnikov imelo v rokah 2.700.000 ha zemlje (ali povprečno 127 hektarov na posameznega lastnika!). Poieg tega je bila v rokah tujih gospodarjev le najboljša zemlja. Po zmagi revolucije so morali tujci zemljo zapustiti. Ljudstvo je z nacionalizacijo ogromnih posestev zagotovilo osnovo novemu kmetijskemu gospodarstvu. Isto velja tudi za industrijo, le, da je bila ta manj razvita, ker za kolonizatorje ni bilo privlačno graditi večjih industrijskih objektov. Mlada država se popolnoma za-

življenje in delo. Mladina sicer trga vezi s preteklostjo in se z vso vnemo loteva nalog v izgradnji lepše prihodnosti. Alžirski mladinci in mladinke se zbirajo v mladinske delovne brigade, ki gradijo številne pomembne objekte. Tudi pri njih velja v celoti geslo, ki so ga pred skoraj dvajsetimi leti postavili naši graditelji — brigadirji: »Mi gradimo progno — progna gradi nas!« Tudi pri njih, kakor pri nas so mladinske delovne brigade prvi korak v šolo samoupravljanja, v graditev boljše in srečnejše človeške družbe.

Petek, 24. julija

Predsednik Ben Bella med nami

Naše bivanje v Zerald gre h koncu. Sedaj se že skoraj vsi poznamo (ševda le po narodnosti, po imenih mnogo manj). Tudi jezik ne dela več posebnih težav. Žalostna ugotovitev ob upoštevanju dejstva, da bomo že čez dva dni odrinili domov. Življenje teče po ustaljenem redu, tako, da se zdi, da se ne zgodi prav nič zanimivega, omenbe vrednega. Pač! Za danes zvečer je napovedan obisk predsednika republike

Skupina udeležencev zborovanja

danes urejeno na principih samoupravljanja, kar velja skoraj za vsa kmetijska posestva v deželi. Vrhovni organ je delavski svet, poleg njega upravni odbor in direktor. Zanimivo je, da je direktor posestva neposredni predstavnik države (tako je bilo tudi pri nas v obdobju administrativnega upravljanja do leta 1950) in ga imenuje ministrstvo za kmetijstvo in agrarno reformo. Kljub številnim težavam so delovni rezultati lepi, še lepše pa je pričakovati, kaj bodo urejali kadrovske in materialne probleme, je menil inženir Rašović.

Cetrtek, 23. julija

Demokratska in ljudska republika Alžirija

Danes smo poslušali zanimivo predavanje mladega profesorja Bounedjarja z Univerze v Alžiru. Govoril je o današnji neodvisni Alžiriji in nekaterih glavnih aktualnih problemih dežele.

Dežela ima približno dvanajst milijonov prebivalcev. Francoski kolonializem je v 130 letih ekonomskega izkoriščanja ter političnega in kulturnega prisiljevanja opravil svoje in pustil težke posledice. Te se odražajo zlasti v gospodarski nerazvitosti, kulturni zaostalosti velikega dela prebivalstva, posebej pa še v rasprotjih, ki naravnost bodoče v oči. Vsemu temu so se pridružile še posledice sedem in polletne oborožene narodnoosvobodilne borbe.

veda pomembnosti lastne industrije, zato vlaga ogromna investicijska sredstva in napore za zgraditev potrebne gospodarske baze. Poseben problem je nastopil takoj po odhodu tujih strokovnjakov, ko je večji del kmetijske in industrijske proizvodnje skoraj povsem zamrl. Vendar le za kraji čas. Delavci so s pomočjo domače in redke tuje tehnične inteligence ter ob znatni podpori ljudske oblasti, prevzeli proizvodnjo in upravljanje v svoje roke. Nastal je svojstven sistem samoupravljanja, za katerega so na eni strani značilni demokratični principi socialistične dežele, na drugi strani pa močna kontrola države, ki z njej lastnimi sredstvi čuva pridobitve revolucije. Z zakoni iz marca preteklega leta so bili osnovani delavski sveti in upravni odbori ter drugi organi samoupravljanja, ki skrbijo za proizvodnjo, njeno krepitev in razvoj gospodarstva v deželi.

Seveda je bilo nujno potrebno zagotoviti ustrezne strokovnjake, ki bodo proizvodnjo organizirali, ki bodo pomagali pri gradnji novih objektov in usposabljali domače kadre. Pretežni del te pomoči sestavljajo strokovnjaki iz številnih držav, ki v okviru mednarodne tehnične pomoči in sodelovanja prispevajo k izgradnji mlade neodvisne dežele. Med njimi je precej jugoslovanskih strokovnjakov za različna področja. Številne težave povzročajo tudi toge verske tradicije, kar je zlasti očitno v neenakopravnem položaju žena. Verski predsodki jim ne dovoljujejo enakovrednega vključevanja v javno

Iz popotnega dnevnika

Alžirija

Ahmeda Ben Bella. Naselje se gzdavo pripravljajo na sprejem visokega gosta, posamezne skupine pa vadijo nekaj točk za krajišni kulturni nastop.

Pred dobro uro je prispel predsednik republike v spremstvu najožjih sodelavcev. Globoko se mi je vtisnil v spomin otožni izraz na obrazu mladega državnika, ko je v pozoru poslušal državno himno, s katero ga je pozdravilo naše naselje. Slaba dva dneva sta pretekla od strašne katastrofe, ki je terjala več sto življenj in na stotine ranjenih. In to ravno na dan, ko se je vrnil iz Kaira, kjer je sodeloval na konferenci voditeljev afriških držav. Pred dvema dnevoma so kolonialistični plačanci izvedli eno najhujših sabotaj. Minirali so egiptovsko ladjo »Star of Alexandria«, ki je natovorjena z municijo in razstrelivom za alžirsko vojsko, priplula v luko Annaba. Ob igranju himne se je predsednik Ben Bella gotovo spomnil nedolžnih žrtv omenjene tragedije.

JURE HRIBAR

Medved spet v Bohinju

Verjetno se še vsi dobro spominjate, kako je delal bohinjski medved škodo živinorejcem tega okoliša. Več let je to trajalo. Napravil je za več sto tisoč dinarjev škode. Priredili so številne pogone, da bi ga ujeli, vendar brez uspeha. Januarja letos se je ponovno odpravilo na pogon okoli sedemnajst lovcev LD »Bohinjska Bistrica« in državnega lovišča »Triglav« in tedaj je znan medved »padel kot žrtev« lovca Toneta Zupana. Nagrado 300.000 dinarjev so si lovci med saboj razdelili.

Dejali smo, da je ubit. Vendar se je v sredo zopet vrnil v Bohinj, tokrat mnogo mirnejši, nič več nevaren. Ko sva se s kolegom Frančkom vračala z Bleda v Kranj, sva srečala pri Lescah rdeč volkswagen KR 43-67, ki ga je vozil lastnik Jože SKANTAR iz Bohinja. Pred njim je vozil z enakim avtomobilom ZVANOV Jože. V avtomobilu pa pravi pravcati medved! Takoj sva obrnila in za njim. Na Bledu sva jih zaustavila. Pogledala sva si vso stvar malo pobliže in ugotovila, da je to isti medved, ki je pred nekaj več kot pol leta lomastil po bohinjskih gozdovih. Seveda je bil mrtev; peljali pa so ga iz Ljubljane, kjer so ga nagačili.

Ko sem povprašal Jožeta, kam ga bodo peljali, mi je povedal, da verjetno v hotel »Pod Voglom«, kjer si ga bodo obiskovalci »Kravjega balne« lahko od blizu ogledali.

JOZE JARC

Fotografije FRANC PERDAN

POLsocialistični MARTIN

Milčinski-Novak

Kako so ga testi- rali in ženili

Polsocialistični Martin je bil še vedno brez službe in mati je rekla: »Sinek Martinek, pojdi z menoj na zavod za zaposlovanje delavcev, vse, kar ti tam najdejo, nama prav pride, kajti je že tako, da dandanes brez zvez do dobre službe nikakor ne prideš, pa če po vseh štirih hodiš!« Zavezala mu je kravato in šla sta na zavod.

Na zavodu sta se zglasila psihologu in je mož pripravil Polsocialističnemu Martinu čuda zanimiv test, da bi ugotovil, kakšna mu brli žarnica v glavi in kako ga ubogajo roke in prsti. Pokazal mu je veliko iglo in ga vprašal, kaj bi se z njo dalo početi.

»Dobra bo,« je rekel Polsocialistični Martin, »za krpanje tistih lukenj, ki jih je toliko v naših zakonih o socialnem skrbstvu in varstvu.« Psiholog je zazijal, rekel pa nič.

Spet mu je izročil uporabno reč, bilo je pluzno železo, in ga baral, kaj bi z njim.

Polsocialistični Martin, bistra glava, ni okleval. »Tistim bi ga dal v roke, ki v pisarnah kmetijskih zadrug stole grejejo in bi jih na njivo nagnal!« Psihologa je skoraj kap, rekel pa nič.

Spet je nesel v predal, ponudil mu kos mesa. Polsocialistični Martin je odgovoril: »Rotacija vas je dala! Da ne veste, kaj bi s tem? V špirt bi ga spravil, da bi delavski otroci videli in vedeli, kakšno je meso, ker ga pri teh cenah kmalu ne bodo več poznali.« Psihologu se je kolenilo, rekel pa nič.

Drugo pot mu je v roko porinil polič vina. Veselo je rekel Polsocialistični Martin: »Materi ga bom dal, da ga popijeva za zajtrk, saj bo skoraj cenejše kot mleko!« Psihologa je vrglo pokonci, rekel pa nič.

Spet je šel in Polsocialističnemu Martinu prinesel dva prsta širok, pol vatra dolg platnen trak. »Kaj bi z njim, Martin?« In se je Polsocialistični Martin kritično popraskal za ušesom in rekel: »Malo bi ga še obrezal, pa bi bil kar dober za topless!« Pred psihologom se je soba zamajala kot pijana, rekel pa nič.

Spet se je spravil nad predal, izvlekel na dan vrico. Mu je pomežiknil Polsocialistični Martin: »Škoda nad škodo, da nisem na položajul! Bi z njo otrobe na sestankih vezal!« S psihologom nekaj ni bilo v redu, davil se je in kašljal, rekel pa nič.

Poslednjikrat je odprl predal, s strahom prosil Polsocialističnega Martina, naj vzame to povečevalno steklo in mu pojasni, kako bi ga obrnil sebi in družbi v korist. Polsocialistični Martin se ni prav nič mudil z odgovorom, nego je dejal: »Zdravnikom splošne prakse bi ga poslal, da bi svoje paciente malo skrbneje in natančneje pregledovali!«

»Nak,« je rekel psiholog, »zame si premoder, naj kdo drug poskusi s tabo! Kaj vam pravim, gospa tovarišica: oženi naj se vaš sin!«

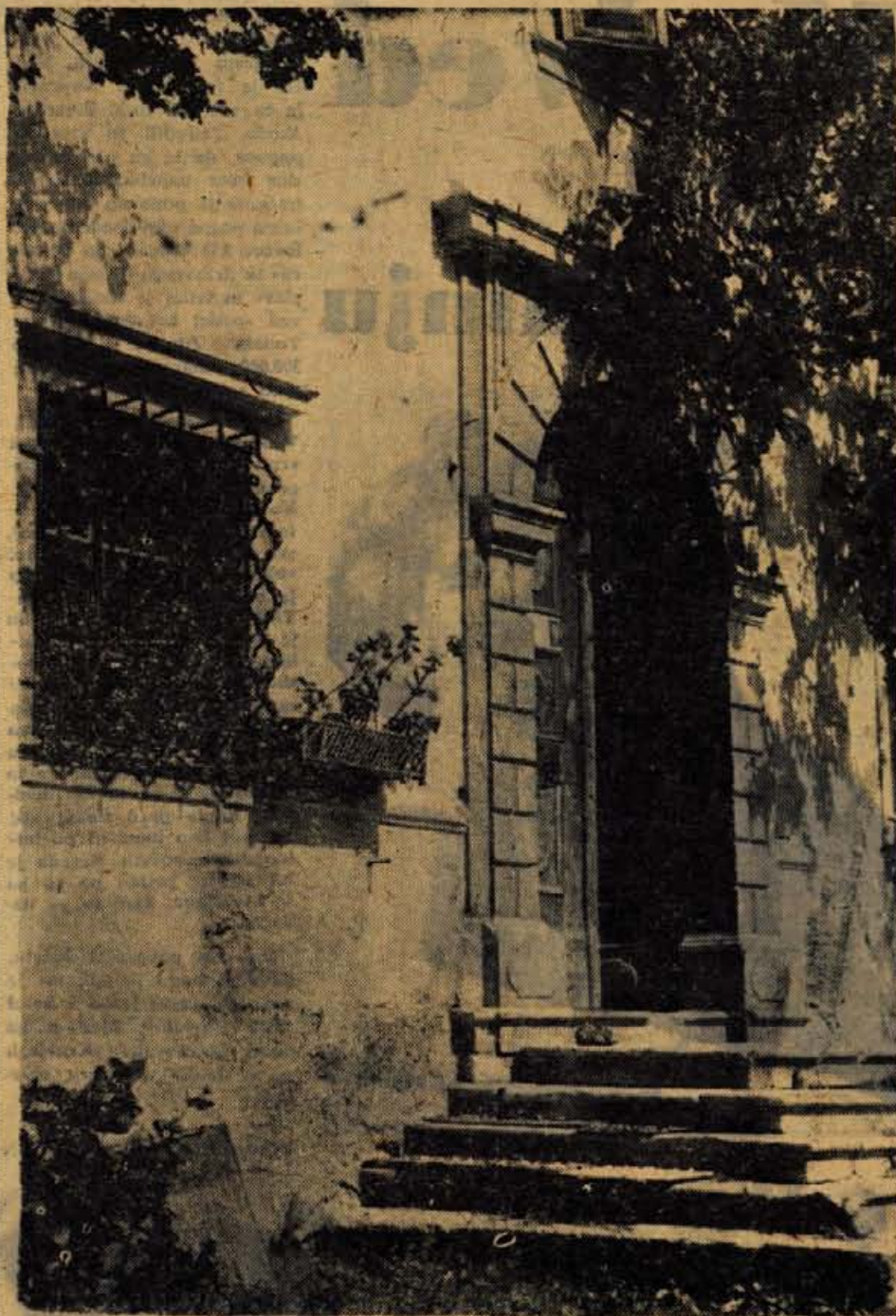
Polsocialistični Martin je zmeraj rad ubogal in tudi to pot se ni branil, le vprašal je, kako bi naredil, da se oženi.

»E,« je rekla mati, »na ples pojdi, tam je dosti deklet pa malo oči okrog sebe vrzil! Na kateri ti obise, tisto vzemi!«

Polsocialistični Martin je ročno stopil v tovarniško menzo in si iz porcije golaža kmalu izbrskal par volovskih oči; potem je šel na ples in jih vrgel okrog sebe. Pa je zadel pevko pred mikrofonom naravnost v odprta usta, ko se je drla twist, debelo je požrla, užaljeno je mislila, da mu njeno petje ni povšeči, besno je iztgala solistu saksofon iz rok, trdo z njim pobožala Polsocialističnega Martina pe betici.

Privekal je k materi in ji pokazal buško: »Nikarte mati, ne bom se ženil, preveč boli!«

In je Polsocialistični Martin do te številke Panorame ostal kar tako in ga katera še lahko dobi. Korajžo, Gorenj!

Portal Tavčarjeve rojstne hiše (Foto: Fr. Perdan)

Iščem honorarno zaposlitev

Take ali slične vrstice oglasa čitamo iz dneva v dan v dnevnikih časopisih v rubriki »Mali oglasi.« Kdor pač išče honorarno zaposlitev, temu se ni čuditi, kajti zadnje čase je opaziti, da honorarno delo postaja sestavni del našega življenja in kdor hoče naše skakajoče cene dohajati, ta mora pač imeti še stranski vir ali bolje rečeno kar kanal finančnih dohodkov. S honorarnim delom se ukvarjajo večinoma tisti ljudje, ki v svojem rednem delovnem času NE MOREJO podelati vsega svojega dela in MORAJO zaradi tega delati še v prostem času. Vsekakor je velika razlika med rednim in honorarnim delom. Med honorarnim delom na priliko ne morete govoriti po telefonu s svojim prijateljem, kam boste šli s fi-

čotom na nedeljski izlet, ne morete reševati nagradnih križank, ne morete piti turške kave, rakije, ne morete skočiti momentano na trg po solato itd. itd. Vidite, vse to pa je dovoljeno, da delate med delovnim časom. Po statističnih podatkih je celo dokazano, da pogrizejo uslužbenca več peresnikov in svinčnikov med rednim delovnim časom kot med honorarnim delom; mogoče so ponekod uvedli prav zaradi tega tudi honorarno delo.

Da je honorar med ljudmi ena zelo priljubljena stvar, je razvidno že iz tega, če je nekdo dopoldne v službi, je popoldne gotovo arhivar, zvečer biljeter, ponoči pa nočni čuvaj itd. Taki so veseli, da imajo redno službeno mesto; kjer se lahko vsaj nekoliko spočijejo. No, ker

je ena take vrste tudi moj, sosed Francelj, sem ga zdaj vprašal, če ni nič zmagotnejši, ko ima toliko honorarnih služb, pa mi je odgovoril: »Ja veš, dragi moj, popoldne honorarno delam, dopoldne sem pa samo v službi. Kljub temu pa dobro zaslužim. Bruto pridem na okoli 80.000 din, neto dobim izplačano 45.000 din, ampak zelo me pa firbec matra, komu ostane tara. Ker je vedno več honorarnih zaposlitev mislim, da bi bilo dobro, da bi ukinali redno uradno delo in uvedli samo honorarno delo. Tako bi bilo več narajenega in rešenih veliko več prošelj pravočasno. Kljub temu pa, da je po svoji vsebini honorar različen pa vsestranski ima to dobro lastnost, da nam olajša oziroma skomandira boljše življenje. GREGA

MED RAKOM IN ŽARKI, KI PRODRAJO IZ ZEMELJSKE GLOBINE, JE SKRIVNOSTNA POVEZAVA. SEVAJO JIH VODNE ŽILE, LEŽIŠČA RUDE, NAHAJALIŠČA NAFTE, PLASTI PREMOGA. ZARADI TEGA ŽARČENJA UMIRAJO RASTLINE. LAHKO PÓVZROČAJO RAKA IN POSPE-SUJEJO RAST OTEKLIN. ZA ZDAJ VE-MO O ZEMELJSKIH ŽARKIH SE MALO. ZA ZNANOST SO SE NERAZISKANO PODROČJE.

Nevarnost, da zbolimo za rakom, je največja tam, kjer učinkujejo na človeški organizem različni činitelji, ki pospešujejo rast celic: nenehno draženje mehanske, kemične ali fizikalne narave, zadrževanje v področjih, kjer je ozračje zastrupljeno s plini in prahom, nepravilna in škodljiva prehrana itd.

V zadnjih nekaj letih pa se kopičijo poročila geologov, biologov, fizikov in zdravnikov, ki govorijo o tako imenovanih »dražilnih pasovih«. Ljudi, katerih postelje stojijo nad takimi mesti (nad podzemskimi vodnimi žilami, nahajališči rude), muči nespečnost, revma, astma in mnoge druge bolezni. Česti so pojavi prezgodnjih rojstev, splavov, posebno pa raka.

Tipičen je primer Erike G., stare 41 let, neporočene, tajnice neke odvetniške pisarne.

Do svojega 39. leta je bila zdrava kot riba. V prostem času je hodila na izlete, ukvarjala se je s športom in je bila dobra in vzdržljiva plavalka.

Spomladi leta 1962 se je preselila iz majhnega stanovanja v zahodnem delu mesta v večje in lepše. Po nekaj tednih opazi na sebi simptome, ki so ji bili doslej tuji: ne spi več tako dobro, živčna je in razdražljiva.

Opazi, kako ji pohajajo moči. Z najmanjši napor jo zelo utruji. Z eno besedo: ni več zdrava, energična ženska, kakršna je bila poprej.

Spočetka krivi za svojo utrujenost preobremenjenost z delom. V preteklih nekaj mesecih je opravila mnogo nadur, ker si je hotela čimprej opremiti novo stanovanje.

Preteče nekaj tednov. Stanje se nič ne izboljša, nasprotno, še slabše se počuti. Erika prosi za dopust in odpotuje na Jadran. Sonce, voda in zrak storijo svoje: že po nekaj dneh se počuti kot prerrojena. Živčnost in razdražljivost izgineta. Telesna teža se dvigne. Na koncu dopusta je Erika spet polna svežine in moči.

Še preden nastopi jesen so težave zopet tu: nespečnost, razdražljivost, živčnost, mlahavost. Temu se pridruži še nekakšen pritisk v spodnjem delu telesa.

Erika obišče zdravnika, ki po temeljiti preiskavi ugotovi majhno tvorbo na maternici, vendar ji svetuje, naj z operacijo še počaka. Po nekaj tednih tvorba naraste in je že tako velika kot pest. Zdi se, da je operacija nujna. Erika pa se operacije boji. Neka kolegica, katere sestra je imela podobne težave, ji opiše njen primer: »Prijatelj ji je svetoval, naj da stanovanje preiskati, če ni morda pod vplivom zemeljskega žarčenja. Odkritje: podzemeljska vodna žila!

Posteljo so premaknili v drug kot sobe. Že po kratkem času so izginile težave, tvorba je uplahnila.

Tudi Erika da preiskati svojo sobo. Rezultat je isti: podzemeljska vodna žila pod mestom, na katerem je stala postelja. Ko premostijo posteljo v drug kot sobe, izginejo tudi pri njej vsi znaki utrujenosti in živčnosti in tudi tvorba postaja vse manjša, dokler slednjči čisto ne izgine.

Erika G. je danes prav tako zdrava kot kdaj koli poprej.

Zmotno bi bilo misliti, da so zemeljski žarki vzrok slehernemu rakastemu obolenju, gotovo pa je, da pospešujejo razvoj rakastih tvorb v več primerih, kot bi človek mislil.

Freiherr von Rolshausen, Bonn, ekspert na tem področju, pravi: »Leta 1951 me je sodno-

medicinski institut bonnske univerze prošil, naj preiščem 50 mest, na katerih so stale postelje bolnikov, ki so umrli za rakom.

Pri preiskovanju so bili vedno prisotni najmanj trije zdravniki. V nobenem od petdesetih primerov mi niso pokazali, kje je stala postelja, marveč le sobo. Često sem našel v sobi čisto drugačno pohištvo. Stanovalci pa največkrat niso imeli nikakršne zveze s pokojnikom in je bil torej kakršenkoli vpliv na moje ugotovitve izključen. V 48 primerih sem ugotovil dražilni pas in šele potem, ko sem ga prisotnim zdravnikom točno označil smo vprašali stanovalce, kje je stala postelja umrlega bolnika.

na zatožni klopi

Vsi brez izjeme so pokazali mesto, kjer sem ugotovil žarčenje.

Oglejmo si še drug primer, ki še jasneje kaže na skrivnostno povezavo med rakastimi obolenji in zemeljskim žarčenjem. Dunajski sog. Emil Demuth poroča:

»Pri svoji, na raku oboleli materi, sem med negovanjem opazil čudne bolezenske pojave. Imel sem vtis, da jih povzročajo neznaní dražljaji, ki ležijo zunaj telesa. Najhujše napade bolečin sem opazil npr. točno ob določenih večernih urah, izginili pa so redno ob 4. uri zjutraj. Čudno je bilo tudi to, da se je materino bolezensko stanje po preselitvi na Dunaj nenedoma poslabšalo.

Koncem maja 1949 je prinesla žena v hišo neko rastlino (maranta — kerchoveana). Že po nekaj dneh sem opazil, da so se listi rastline ob večernih urah postavili pokonci, kot bi hoteli ubežati nekakšnemu dražljaju, ki je prihajal iz globine in ogrožal njihovo življenje. Listi so zadrževali drug v drugega in v nočni tišini se je slišalo rahlo šumenje. Skrb za mater me ni pustila časa, da bi se s tem pojavom podrobneje ukvarjal. Tudi po materini smrti bi gotovo pozabil nanj, ko me rastlina ne bi ponovno opozorila nase s čudnim gibanjem.

Ko sem nekega oktobrskega večera stopil v sobo in prižgal luč, sem si ogledal maranto. Bilo je ob uri, ob kateri so njeni listi običajno štrleli navpično proti stropu. Tega večera pa so izgledali kot odprti dežnik. Očividno je bila maranta pod vplivom zunanjih sil.

Kasnejše raziskave premikarja listov različnih marant, med katerimi jih je nekaj stalo na dnevni svetlobi, druge pa v popolni temi, so pokazale, da so dejansko bili vzrok neznaní zunanji faktorji. Tudi med bolezenskimi znaki pri moji materi in gibanjem listov marante je bila povezava.

»Rastline se na takih dražilnih pasovih ne počutijo dobro,« piše dr. Curry, »in poskušajo vse, da bi se izognile zemeljskemu sevanju. Kjer jim ne uspe, njihova rast zamre.«

»Spominjam se nenavadnega bolezenskega znaka pri materi,« poroča dalje Emil Demuth. »Kmalu po povratku iz bolnice je pričela tožiti nad bolečinami v križu, katerih ni v bolnici občutila niti pred operacijo niti po njej.

Spočetka smo mislili, da jih je povzročila nepravilna lega telesa, vendar so ostali vsi poskusi, da bi ji olajšali bolečine z obračanjem telesa, zaman. Nazadnje me je mati prosila, naj jo prenesemo na kavč, ki je stal v sobi. Ustregli smo njeni želji in čez nekaj časa smo osupli ugotovili, da so bolečine čisto prenehale.

Vzrok tem pojavom — katerega sem mogel ugotoviti šele po mnogih mesecih — sta bila dva podzemeljska vodna tokova, ki smo jih odkrili s pomočjo fizikalnih merilnih metod.

Podzemeljski vodni tokovi izžarevajo močne žarke. Pospešujejo rast celic in s tem tudi nagnjenje k rakastim obolenjem pri ljudeh, ki spijo nad podzemskimi vodnimi žilami. Nekateri žarki rast celic pospešujejo, drugi spet zavirajo. Človek potrebuje za svoje življenje obe vrsti žarkov, vendar v nekem točno določenem razmerju. Rak nastane verjetno le tam, kjer je porušeno razmerje med obema vrstama žarkov.

V stanovanjih, ki ležijo nad podzemskimi vodnimi tokovi, propadejo po kratkem času skoraj vse cvetlice ali druge rastline. Živali se takih mest vedno izogibajo. Človek, ki se zadržuje nad takimi žilami, čisto oboli za rakom.

Raziskovalne ekipe svetovne zdravstvene organizacije (WHO) so v zadnjem času odkrile v gorah in džunglah Bolivije, Brazilije in Peruja nekaj vasi, katerih prebivalci so komajda poznali bolezen. Neznane so jim predvsem srčne bolezni, rak in duševne bolezni. Okrog teh vasi so bolezni prav tako razširjene kot v vseh drugih deželah zemeljske oble. Čeprav živijo vaščani v veliki revščini, in ne poznajo nikakršne higijene se jih te bolezni doslej niso lotile. Zdravniki so med drugim ugotovili tudi, da se je bolezensko stanje bolnikov, ki so se preselili v te vasi, že po kratkem času izboljšalo. Druge ekipe svetovne zdravstvene organizacije poročajo o podobnih področjih v Pakistanu, Indiji in Centralni Avstraliji. Narod Hunca, ki živi ob vznožju Hinduša in Himalaje ne pozna nobene bolezni civiliziranega sveta. Zdravniki poročajo o visokih starostih in skorajda neverjetnem zdravju tega naroda. Hranijo se predvsem s sočivjem, sadjem, žitom in marelicami, ki jih jedo bodisi sveže z drevesa ali posušene (marelice vsebujejo mnogo magnezija, ki zavira rasti rakastih tvorb).

Ta narod ne pozna ošpic, kašlja, nahoda, rahitisa, predvsem pa mu je neznan rak. Ali ni v njihovi »dolini sreče« nobenih izžarevanj? Ali posedujejo posebne duševne moči?

»Ko bi se medicinskemu raziskovanju posrečilo razvozlati skrivnosti takih »imunih področij«, bi to prav gotovo vplivalo na človekovo usodo, kakor tudi na tok zgodovine.

To so zaključne besede poročila svetovne zdravstvene organizacije pri Združenih narodih.

KONEC

Zahodne revije skušajo na različne načine opravičevati kolonialistične težnje. Seveda, vsakdo želi priti sebe. Naslednji članek smo povzeli iz ene izmed takih revij, vendar se moramo zavedati, da so osvobodilni boji angolskega ljudstva veliko pripomogli k stanju, kakršno je zdaj in da si bodo verjetno še marsikaj izboljšali.

»Zapustil sem rodno Portugalijo in pod vročim afriškim soncem sem našel v Mocambique novo in bogatejšo domovino kot so kamniti hribi mojih dedov,« je dejal portugalski priseljenc. Temne oči je imel široko razprte in njegov kot sklesan obraz se je skušal nasmehiniti. Roke je imel krepke in velike, kožo na dlaneh pa kot ustrojeno.

»Se dobro razumete s črnimi prebivalci?« ga je vprašal obiskovalec iz Evrope. »Zakaj ne? Saj so Portugalski kot jaz. Prav tako se trudijo in delajo ter zaslužijo približno enako kot belci. Njihovi otroci sedijo v istih šolskih klopih kot moji.« Odkrit smehljal mu je zaigral na ustnicah.

Beli obiskovalec iz Evrope je nadaljeval svoje potovanje in nekaj dni po tem razgovoru je poskusil na zvit način zvedeti iskreno mnenje črncev o belcih. Približal se je visokemu črne-

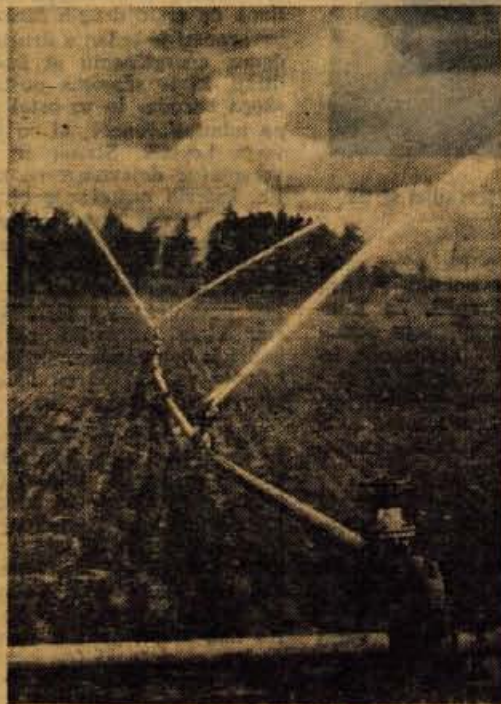
Velika razlika v pridelku zavisti v suhih predelih od namakanja. Na sliki vidimo primitivno namakanje, ki se ga še tudi poslužujejo

zelo nizka. Voliti je smel vsakdo, ki je po evropskih pojmi opravljal neki poklic in ni pripadal skupnemu gospodarstvu enega izmed rodov. Gotovo je, da bo imel zakonodajni svet v bližnji prihodnosti črno večino, saj se število ljudi, ki znajo brati in pisati, iz dneva v dan veča.

LETA 1970 V MOCAMBIQUE SPLOŠNA ŠOLSKA OBVEZNOST

Pred 10 leti je v Angoli obiskovalo redno šolo le dva odstotka črnih otrok, danes pa že polovica. V najbolj odmaknjenih krajih pa posreduje osnovno znanje misijonske šole. V letu 1965 upajo, da bo obiskovalo že 60 odstotkov črnih otrok šolo. V Mocambique je stanje razveseljivo. Z zaključkom tega desetletja upajo, da se bo uvedla vsesplošna šolska obveznost. S tem bi bilo pa doseženo tako stanje, od katerega je ostala Afrika še zelo zelo oddaljena.

Doseljenim Portugalcem je povsem razumljivo, da njihovi otroci skupaj s črnimi obiskujejo šolo in da poučujejo črni učitelji. Nadarjeni otroci lahko nadaljujejo izobraževanje v srednjih in visokih šolah. Barva kože ni važna. V glavnem mestu Angole Sao-Paolo de Luanda in v Sa de Bandeira so visoke šole. Glavno mesto Mocambique — Laurencu Margues pa je središče akademskega izobraževanja te province.

Lahko si mislimo, da moderni način namakanja zahteva manj truda in korist je vsekakor večja

NEPISMENI BELEC BREZ VOLILNE PRAVICE

Omenili smo že, da sme voliti samo tisti, ki zna brati in pisati. Seveda velja to tudi za belce. Marsikateri beli starejši priseljenc, ki je nepismen, ni na volilnem seznamu. Povsem razumljivo je, da lahko postane črncev predpostavljeno belcu. Zakaj pa ne?!

V Angoli pa je še neka razlika, in sicer med tistimi, ki žive še v plemenski zvezi in tistimi, ki so se teh zvez razrešili in živijo po evropskem vzorcu. Med slednjimi pa je del črncev dosti večji od belcev, saj ti tvorijo le 5 odstotkov skupnega prebivalstva. Plemena v Angoli in Mocambique ne govorijo skupnega jezika, mnoga se med seboj sovražijo in njihova kulturna raven je zelo različna. Kar se dogaja izven njegove ozkoomejene plemenske meje, motrijo z nezanimanjem in sovraštvom.

Ne v Angoli in niti v Mocambique ni restavracije, parka, kina, kluba ali zabavišča, ki bi bil določen samo za bele. Tudi biološko pomešanje ne pomeni prav nič omadeževanega in — mešanec — je sploh zaželen cilj.

OTROŠKA UMRLJIVOST 12-ODSTOTNA

Če statistično primerjamo, nam že gole številke povedo, da stanje v Angoli ni najslabše v Afriki. Na 13.000 ljudi pride v Angoli en zdravnik, v Tanganjiki na 29.000 in v cesarski Etiopiji celo samo en zdravnik na 105.000 ljudi. Otroška umrljivost je v Angoli 11-odstotna, to je za polovico manjša kot povprečna umrljivost otrok v Afriki.

Poglejmo še nekaj gospodarskih in drugih podatkov: obe omenjeni deželi sta z 11. junijem leta 1951 postali prekomorski portugalski provinci (ne več koloniji). Angola je zelo redko naseljena, saj živi na 1.246.700 km² samo 4,7 milijona Afričanov ter okoli 100.000 Evropejcev. Na severu pridelujejo kavo in bombaž, v notranjih predelih riž in koroza, ob obali Atlantskega oceana bujno rastejo kokosova drevesa. Na jugu se ukvarjajo precej z živinorejo in gojijo tobak. Vzhodni del dežele pa je znan po zemeljskih oreh in bananah. Dežela je bogata tudi z nekaterimi zemeljskimi zakladi: z diamanti, železovo rudo, bakrom, manganom in kamenim ogljem. Sao Paolo de Luanda — ki je glavno mesto in pomembno pristanišče, ima 200.000 prebivalcev. V zunanji trgovini leta 1963 je Angola dosegla presežek.

Mocambique je manjša provinca, vendar gosteje naseljena. Na 783.000 km² živi 6,5 milijona Bantu črncev ter 70.000 belcev in Indijcev. Namakalne naprave so se razširile skorajda po vsej deželi in seveda pospešile gospodarski napredek.

Na jugu, kjer vlada suša, uspeva koroza, na severu kikiriki in riž, ob obali Indijskega oceana pa se bogotijo kokosova drevesa.

Priredila MOJCA GORJANC

Moj sosed je črncev

Portugalska provinca Angola in Mozambik v Afriki

mu možakarju, ki je marljivo delal na pravkar urejenem namakalnem področju. »Vsa ta zemlja je nekdanj pripadala samo vašemu plemenu. Pa so prišli beli tužci in se pomešali med vas. Saj to je ja zemlja črnih ljudi! Vam verjetno ni pogodu, da so tu tudi tužci?«

Ošinil ga je z zaničljivim pogledom: »Gospod, vi ne razumete naše dežele. Jaz sem Portugalec. Kožo imam res črno. Vendar, naj bi to pomenilo razliko? Prav tako smem voliti kot moji črni ali beli sosedi, ki znajo brati in pisati. Moj najstarejši sin je tajnik v mestni upravi mesta Aldria do Guica. Če bo priden in dovolj sposoben, lahko postane župan. Ko smo bili tu še sami in neuki, nam na tej zemlji ni drugega rastle kot goščava. In sedaj? Kar pogledjte! Ali se še čudite, da sem ponosen na to, da sem Portugalec?«

ZAKONODAJNI SVET

Meseca marca letos je bil izvoljen v Angoli zakonodajni svet. Volilni upravičenec je bil vsak (ne glede na barvo kože), ki je imel določeno šolsko izobrazbo. Meja šolske izobrazbe je bila

Ranger VII na Mesecu

V petek, 31. julija 1964., točno ob 14.26 po jugoslovanskem času, točno kakor je bilo predvideno v centru v Pasadeni, oddaja Ranger VII. »močne in čiste« signale iz šestih televizijskih kamer, vse do trenutka, ko pade na mesečevo površino. Vesoljska ladja Ranger VII, teška 363 kilogramov, dela brez vsakršnih motenj. V zgodovinskem letu, ki je trajal 68 ur, je preletela 389.864 kilometrov, in je opravila svojo nalogo — posnela je površino Meseca.

Direktor operacij za vsemirske polete dr. Patrick J. Rygh pripoveduje:

Sistem postaj

Če bi bilo najpomembnejše, da se vsemirska ladja izstrelji in usmeri in bi se lahko usedel in čakal na uspeh, potem bi izstrelitev kozmične ladje na Mesec predstavljala zabavo, ne pa vznemirljiv prikaz tehnične virtuoznosti, kar v resnici je. Za uspešen polet ladje na Mesec smo ves čas morali spremljati gibanje zemlje in meseca, gravitacije obeh teles, karakteristično nosilne rakete in same ladje, velikanske hitrosti in druge pojave, ki ovirajo letenje in na katere se mora računati. Seveda smo na vse to mislili že prej, vendar so to pojavi, ki jih nikakor ni mogoče tako točno vnaprej določiti. Zato so postavljene sprejemne in kontrolne postaje na raznih delih sveta. Center tega sistema je v Pasadeni v Kaliforniji, ki mu je ameriška nacionalna uprava poverila izvedbo projekta Ranger VII. Ta center bo usmerjal tudi naslednje polete na Mesec in druge planete, kakor tudi bodoče medplanetarne polete. Ostale postaje pa so še: v Avstraliji Vumer, v Južni Afriki v Johannesburgu, v Kaliforniji v Goldstounu in v Cape Kennedyju na Floridi.

Vse pripravljeno

Pet ur pred izstrelitvijo Ranger VII je center v Pasadeni vzpostavil vezo s postajo v Cape Kennedyju na Floridi in z mrežo postaj v Goldstounu, Vumeri in Johannesburgu.

Človek

Preizkušanje telemetrije — to je radijska zveza, ki prenaša tehnične in znanstvene informacije med zemljo in ladjo — se je začelo tudi že nekaj ur prej in je spremljano ves čas letenja na Mesec, to je 68 ur.

Pet minut pred poletom so sistemi vsemirske ladje pričeli izkoriščati električno energijo iz ladijske baterije. Prav ta baterija je predstavljala edini izvor energije vse do tedaj, ko so se njene sončne baterije obrnile proti soncu, kar se je zgodilo eno uro in pol po izstrelitvi.

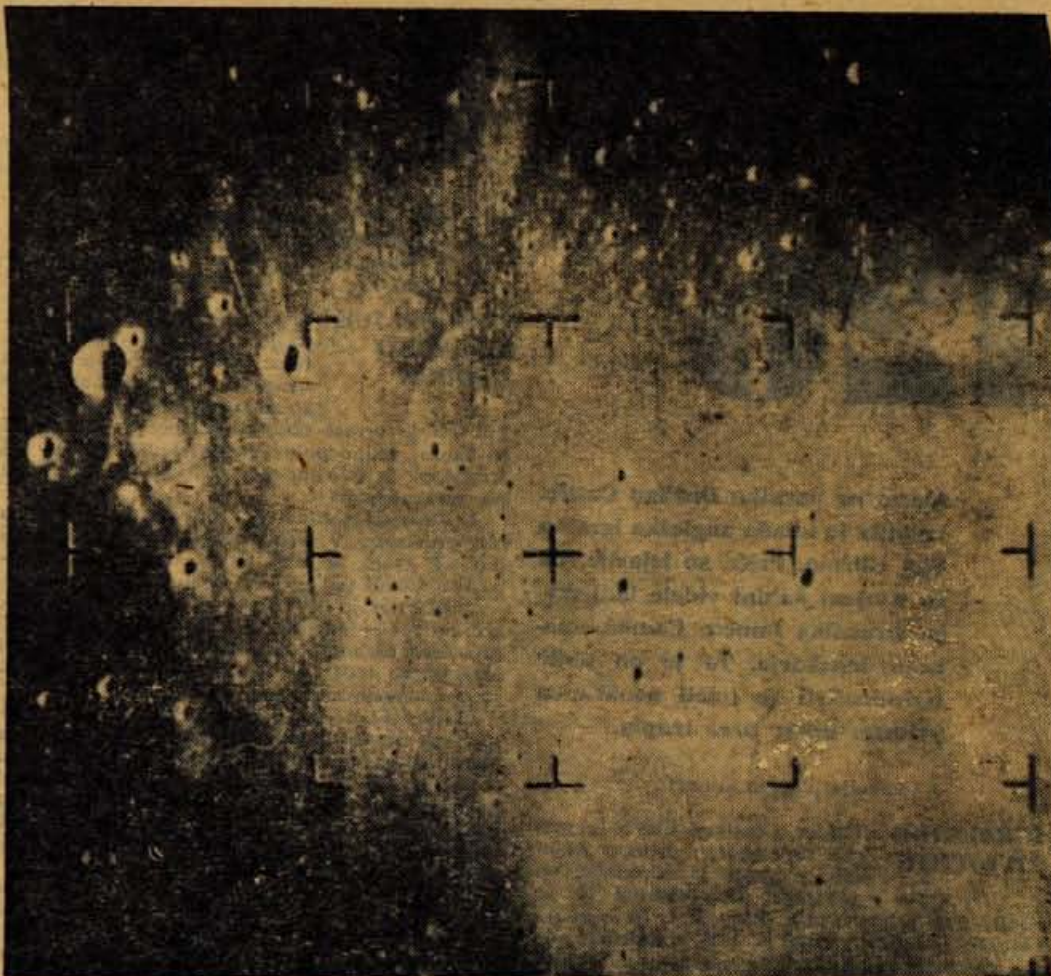
Nekaj sekund po izstrelitvi so antene v Cape Kennedyju in na otokih južnega Atlantika že spremljale nosilno raketo »Atlas Edgine«. Podatki, ki so jih dobili v centru v Pasadeni so takoj preneseni v Cape Kennedy in izračunani da bi lahko takoj pričeli z upravljanjem in spremembami z zemlje. Trideset minut kasneje so ga ujele tudi antene v Johannesburgu in ostale postaje. Prva naloga je bila uspešno izvedena. Vse postaje bodo lahko sodelovale, kajti ladja kroži po načrtih.

V centru je vedno več dela. Druga ura letenja. Novi podatki, nove naloge. Stotine in stotine znanstvenikov in tehnikov, vsi tehnični dosežki v znanosti, vse je na delu.

Povelja z zemlje, ki jih dobivajo elektronski možgani v ladji ves čas usmerjajo letenje. Vsako povelje posreduje direktor letenja preko teletipov tisti postaji, ki je v tem trenutku v zvezi z ladjo. Ladja pa oddaja na zemljo, kako jih je sprejela.

Menjanje smeri

Sporočilo: Ranger VII ne leti v pravi smeri! Povelje — manever bo spremenil smer. Podatki in izračuni so točni in direktor letenja jih sporoča elektronskim možganom v

Posnetek z višine 136 kilometrov prikazuje kraterje, od katerih najmanjši ima 150 metrov v premeru

Slike Meseca

Vsa Rangerjeva komplicirana notranost, delikatni manevri, postaje po vsem svetu, tri velikanske antene za spremljanje v vesolju in sprejemanje signalov, stotine znanstve-

na mesecu

ladjo. Odgovor z ladje: sprejeto je bilo pravilno. Manever se je pričel. Samo trenutek sekunde in načrt bi se lahko pokvaril. Toda kozmična ladja je pravilno spremenila letenje. Po 48 urah

Tako je fotograf prikazal približevanje Rangerja VII Mesecu

nikov in tehnikov vse je imelo le en cilj: slikati Mesec, kar pomeni prvi korak k osvajanju vesolja. Poskušali so, da bi Mesec »stal pri miru«, da bi ga lahko slikali. Uspeli so.

Ranger VII je bil opremljen s šestimi televizijskimi kamerami, ki so bile pripravljene, da pričnejo s snemanjem v različnih oddaljenostih in časih površino Meseca. Začelo se je zadnjih trinajst minut letenja. Kozmična ladja je na višini 2080 kilometrov nad površino. Snemata prvi dve kameri, in sicer vsake dve sekundi. Vsaka posname 160 fotografij. Tri minute kasneje je na višini 1520 kilometrov in snemajo že štiri kamere. Tokrat pošiljajo slike manjših površin. Vsaka kamera posname 970 slik. Zadnji posnetki so z višine enega kilometra. To so zadnji posnetki, ki jih je naredil Ranger VII. Padel je na Mesec prav tam, kjer so predvidevali znanstveniki.

ZDA so dobile prvo podrobnejšo sliko Meseca in to je prvi korak pri osvajanju vesolja.

Še veliko raziskav

Še štiri komplicirani poleti vsemirskih ladij in še podrobna raziskovanja tal, temperature, prevodnosti toplote in zvoka, privlačnosti in ozračja, potem bodo šele lahko pristali prvi potniki na Mesecu.

Priredila Tatjana Vozel

KABINA

126

Alarm na parniku Durban Castle. Izginila je mlada angleška igralka Gay Gibson. Priče so izjavile, da so v njeni kabini videle ladijskega strežnika Jamesa Camba, znane ženskarja. Jo je on ubil? Kriminalisti so imeli nenavaden primer: umor brez trupla.

(Nadaljevanje in konec)

IGRALKINO ZIVLJENJE Tožilec Geoffrey Clark je prevzel ta zamotan primer. Zaslišal je igralkine sorodnike in prijatelje. Gay Gibson se je rodila leta 1926 v Indiji. Pozneje se je s svojo materjo preselila v London. 1943, s sedemnajstim leti, so Gay poklicali v angleško vojsko, v ženski pomožni oddelek.

Najprej je bila bolničarka. Zelo se je zanimala za oder in je zato pristopila k neki igralski skupini in nastopala v britanskih garnizcih. Bila je zelo nadarjena in delavna, vedno zdrava in ni zamudila nobene predstave.

Leta 1947 je odpotovala z materjo v Južno Afriko, kjer je bil zaposlen njen oče. V Johannesburgu je bila zelo uspešna pri radlu in pri gledališču.

Z ladjo Durban Castle je potovala v Anglijo, da bi nadaljevala kariero v Londonu. Njena mati je povedala, da je bila glede ljubezni zelo neizkušena.

TUDI POLJUB JE LAHKO USODEN Tožilec Clark je bil prepričan, da je Camb ubil igralko. Profesor Webster pa je menil drugače: dogodki v kabini 126 so se lahko odigrali tudi tako,

kot jih je opisal obtoženi Camb. Pri zadavitvi se skoraj vedno pojavi pena na ustih. Proti tej trditvi pa je bilo mnogo okoliščin, ki so kazale na naravno smrt.

1. Rane od nohtov na Cambovi desni roki so bile previsoko. V vseh primerih zadavitve, ki so mu bili znani, je žrtev ranila napadalca po zapestju. Camb pa je imel zapestje brez rane.

2. Webster je imel opraviti že s tremi primeri, ko je žrtev — navidezno zdrava — umrla zaradi prevelike razburjenosti. Menil je, da je zaradi tega umrla tudi Gay Gibson. Vzrok naj bi bila srčna ali možganska kap.

Tožilec Clark se je po teh Websterjevih ugotovitvah moral vdati. Nadaljnjo preiskavo je predal sodnemu zdravniku Donaldu Tearu. Leta ni izključeval naravne smrti — kot je dokazoval Webster — toda bolj je bila verjetna nasilna smrt: zadavitve. Na Websterja so pač vplivali trije podobni primeri, ki jih je doživel v svoji praksi.

Medtem so organizirali odvetniki Geoffre Wells in I. D. Casvell obrambo za obtoženega Camba. Patologa dr. Fredericka Hockinga so pooblastili, naj preveri vse izide medicinske preiskave. Lotili so se dela.

Wells je odšel v Johannesburg in odkril naslednje: Gay Gibson je imela pogosto omedlevico, tožila je o bolečinah v levi roki — značilen znak za obolenje srca. Bila je v strahu, ker je pričakovala otroka. Imela je ljubezensko razmerje z nekim bogatašem, ki ji je za to dal 500 funtov. Razen tega pa še druge moške. Ljudje, ki so Gay Gibson dobro poznali, so govorili o njeni nevrozi in histeriji.

ODKRITA NAPAKA SCOTLAND YARDA Wells je v Afriki dobil tri zanesljive priče in odšel v London, da bi dokazal dvoje: igralkino bolezen in njeno nagajenje k moškim. V Londonu ga je čakalo presenečenje.

Dr. Hocking je namreč odkril na igralkini rjubi precej velik madež od seča. Scotland Yard tega madeža iz nepojasnjenih razlogov ni našel.

Sodeč po tem odkritju, je torej Camb igralko zadavil. Hocking je sicer izjavil, da je kljub temu mogoča naravna smrt.

Odvetnik Wells je bil v težavah. Ali naj po tem odkritju odpove Hockingu sodelovanje, prav tako Websterju, ki je prav tako vedel za to. S tem bi obramba izgubila dva strokovnjaka in možnost dokazati poroti naravno smrt. Samo s pričami iz Afrike proces še ne bo dobljen. Wells se je odločil, da bo Hockingovo odkritje povedal sodišču. Upal je, da bo avtoritetama Hockingu in Websterju kljub temu odkritju, uspešno prepričati poroto, da je igralka umrla naravne smrti.

18. marca 1948 se je začel v Winchesterju proces proti Jamesu Cambu. Dvorana je bila polna radovednežev. Pri ljudeh je povzročil ta primer nenavadno zanimanje.

Camb je bil izgubljen v trenutku, ko je stopil h govornici sodni zdravnik dr. Teare. (Teare ni vedel za Hockingovo odkritje).

Tožilec ga je vprašal: »Ko ste se seznanili s tem primerom, na kaj ste najprej pomislili?«

»Na seč,« je odvrnil Teare.
Tožilec: »Obramba je izjavila, da je našla na igralkini rjubi madeže od seča. To torej pomeni po vašem mnenju, da je James Camb igralko zadavil?«

Teare: Da!
Obramba se je zagrizeno borila, toda zaman. K Tearovi izjavi so prišle na vrsto še druge okoliščine, ki so težko obremenjevale Camba: kdo je sprožil zvonec (verjetno je igralka klicala pomoč, ko je postal Camb vsiljiv), kje je igralkina črna pižama, Cambovo zanimanje za potnice.

James Camb je bil obsojen na smrt. Leta 1948 so v Angliji razpravljali za in proti smrtni kazni, zato tega leta ni bil nihče usmrčen. To izjemno stanje je Camba rešilo večal. Obsojen je bil zaradi umora na dosmrtno ječo.

Priredil U. Z.

Štirinožni umetniki

Filmska psa Rin-tin in Lassie imata naslednike, ki ju prekašajo v marketni spretnosti. Na levi sliki vidimo Tora na sprehodu z otrokom. Njegova najljubša vloga je paziti na otroke in jih reševati. — Na desni sliki London, Toro in Thorn kot artistii.

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 19. SEPTEMBRA DO 25. SEPTEMBRA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 19. sept.

7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.05 Nekaj solistične glasbe — 8.25 Iz koncertov in simfonij — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Ko bi bil velik... 9.40 Orkestrj in pevci zabavne glasbe iz Sovjetske zveze — 10.15 Moderni plesni ritmi — 10.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Lahke opoldanski glasbeni spored — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Mali glasbeni mozaik — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Poje zbor Ljubljanski zvon — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Vedri uvodni takti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Prizori iz Dvořakove Rusalk — 18.45 Novo v znanosti — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Lepe melodije — 20.30 Sobotni večeri v naših krajih — 21.15 Plesni zvoki — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Nočni akordi.

NEDELJA — 20. septembra

6.00 Dobro jutro — 7.15 Narodni in domači zvoki — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz glasbenega albuma za mladino — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.50 Deset minut z orkestrom Al Caiola — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Vedre melodije z velikimi zabavnimi orkestri — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II. — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Med virtuosnimi skladbami — 15.05 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Lepa Vida — radijska priredba baleta — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Melodije v izložbenem oknu — 22.10 Godala v noči — 23.05 Nočni komorni koncert.

PONEDELJEK — 21. sept.

7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.05 Iz arhiva domačih vizarjev — 8.35 Zabavna glasba iz Madžarske in Bolgarije — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Deset otroških zborov — 9.25 Od koracnice do scherza — 10.15 Arrau igra Chopina — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Turistični napotki za tuje goste

— 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Mali glasbeni mozaik — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Igra pihalni orkester LM — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zvočni razgledi — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Revija slovenskih izvajalcev zabavne glasbe — 20.50 Simfonični koncert RTV Ljubljana — 22.10 S popevkami po svetu — 22.50 Literarni nokturmo — 23.05 Po svetu jazza.

TOREK — 22. septembra

7.15 Lahka koncertna glasba — 8.05 Jugoslovanski pevci popevk — 8.30 Naši zbori in ansambli poje pesmi raznih narodov — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Mladim izvajalci — mladim poslušalcem — 9.40 Dvajset minut z majhnimi zabavnimi ansambli — 10.15 Z domačih odrov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Z bolgarskimi in sovjetskimi pevci zabavne glasbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Trije romunski simfonični plesi — 14.50 Zvoki kitar — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V terek na svidenje — 16.00 — Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z zabavnimi orkestri — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncert po željah poslušalcev — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Silhuete iz nemške glasbe — 20.20 Radijska igra — 21.00 Impresije noči — 21.40 Veseli zvoki — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert.

SREDA — 23. septembra

7.15 Narodni in domači zvoki — 8.05 Plesni orkester Gene Dorsin — 8.25 Iberia — simfonična sulta — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Slovenski pevci zabavne glasbe — 10.15 V tričetrtinskem taktu — 10.30 Clovek in zdravje — 10.40 Skladbe Lucijana Marije Škerjanca in Matije Bravničarja — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo

— 14.35 Iz koncertantne literature za klarinet — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Iz naših studiov — 20.45 Aran — opera — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Melodije za lahko noč.

CETRTEK — 24. sept.

7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.05 Slovenske narodne pesmi — 8.25 Romunski in poljski pevci zabavne glasbe — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Veseli pozdravi — 9.40 Venec pesmi iz Moravske Slovaške — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Jugoslovanski pevci popevk — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Mali glasbeni mozaik — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Perpetuum mobile in Serenada — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi po glasbenih galerijah — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Turistična oddaja — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nokturmo — 22.10 Jazz s plošč — 23.10 Iz sodobne madžarske in češke glasbe.

PETEK — 25. septembra

7.15 Od uverture do finala — 8.05 Majhni zabavni ansambli — 8.30 Jugoslovanski izvajalci in skladatelji — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Slovenski pevci zabavnih melodij — 10.15 Igra pihalni orkester RTV Ljubljana — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Poje naši operni pevci — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Poje mladinski zbor iz Trbovelj — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi s pevci zabavne glasbe — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Promenadni koncert — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Trideset minut v studiu 14 — 20.33 Zbor radia Sarajevo — 20.50 Serenada za virtuoze — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Plesna glasba — 22.50 Literarni nokturmo — 23.05 Koncertira Ansambel slovenskih solistov.

K I N O

Kranj »CENTER«

19. septembra amer. barv. CS film PLAMENCA ZVEZDA ob 16., 18. in 20. uri, premiera franc. barv. CS filma MISTERIJE PARIZA ob 22. uri
20. septembra amer. barv. CS film PLAMENCA ZVEZDA ob 15., 17. in 19. uri, domači film LITO VALOVITO ob 21. uri

21. septembra domači film LITO VALOVITO ob 16., 18. in 20. uri

22. septembra domači film LITO VALOVITO ob 16., 18. in 20. uri

23. septembra franc. barv. CS film MISTERIJE PARIZA ob 16., 18. in 20. uri

24. septembra franc. barv. CS film MISTERIJE PARIZA ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIC«

19. septembra premiera sov. filma NJIH TRINAJST ob 20. uri, premiera franc. barv. CS filma MISTERIJE PARIZA ob 22.30

20. septembra amer. barv. film TRAPER KELY ob 14., 18. in 20. uri

21. septembra amer. barv. CS film PLAMENCA ZVEZDA ob 16. in 18. uri, premiera franc. filma LJUBEZENSKI PAR ob 20. uri

22. septembra meh. barv. film PESEM UPORNIKA ob 10. 16., 18. in 20. uri

23. septembra franc. film LJUBEZENSKI PAR ob 16., 18. in 20. uri

24. septembra franc. film LJUBEZENSKI PAR ob 16., 18. in 20. uri

Stražisce »SVOBODA«

20. septembra amer. barv. film TRAPER KELY ob 16. uri, amer. barv. CS film PLAMENCA ZVEZDA ob 18. uri, franc. barv. film BOCACIO 70 ob 20. uri

Cerklje »KRVAVEC«

19. septembra franc. barv. CS film SALAMBO ob 20. uri

20. septembra franc. barv. CS film SALAMBO ob 16. in 19. uri

Ljubno

19. septembra angleški film V SOBOTO ZVEČER, V NEDELJO ZJUTRAJ ob 20. uri

20. septembra jugoslovanski film PLES MLADOSTI ob 18. uri

Podnart

19. septembra franc. barv. film BALET PARIZA ob 20. uri

20. septembra nemški barv. film GROFICA MARICA ob 17. in 19. uri

21. septembra amer. film PRVI UPORNIK ob 19. uri

24. septembra sov. barv. film LJUDJE S SEJMA ob 19. uri

Jesenice »RADIO«

18. septembra jugoslovanski film MACEK POD CELADO

19. do 20. septembra ital. franc. barv. CS film MONGOLI

21. septembra ital. barv. film AIDA

22. do 23. sept. ital. franc. barv. CS film PUSTOLOVSCINE V ZIMSKIH PRAZNIKIH

Jesenice »PLAVZ«

19. do 20. sept. ital. franc. barv. CS film PUSTOLOVSCINE V ZIMSKIH PRAZNIKIH

21. do 22. sept. ital. franc. barv. film MONGOLI

Zirovnica

19. septembra franc. film ROBERTO LA ROCCA

20. septembra ruski film OPTIMISTIČNA TRAGEDIJA

23. septembra ital. franc. barv. film MONGOLI

Dovje-Mojstrana

19. septembra ruski film OPTIMISTIČNA TRAGEDIJA

20. septembra franc. film ROBERTO LA ROCCA

Koroška Bela

19. septembra jugoslovanski film MACEK POD CELADO

20. septembra franc. ital. barvni. CS film TRIJE MUSKETIRJI II. del

21. septembra franc. barv. CS film PUSTOLOVSCINE V ZIMSKIH PRAZNIKIH

Kranjska gora

18. do 19. sept. ital. barv. CS film TRIJE MUSKETIRJI II. del

20. septembra jugoslovanski film MACEK POD CELADO

Radovljica

19. septembra franc. barv. CS film PRIVATNO ŽIVLJENJE ob 20. uri

19. septembra nemški barv. film GROFICA MARICA ob 18. uri

20. septembra franc. barv. film PRIVATNO ŽIVLJENJE ob 15.30 in 20. uri

20. septembra franc. barv. CS film BALET PARIZA ob 17.30

20. septembra nemški barv. film GROFICA MARICA ob 10. uri dopoldne

22. septembra amer. VV film PRVI UPORNIK ob 18. in 20. uri

23. septembra sov. barv. film LJUDJE S SEJMA ob 18. in 20. uri

24. septembra ital. barv. CS film TARUS, ATILOV SIN ob 20. uri

25. septembra ital. barv. CS film FRA DIAVOLO ob 20. uri

Prečudno raznovrstno so z rdečo zastavo. Kameleoni je Pride vroča noč in sanja navade živali, nihče jih ne poslušal in razmislil varno se mi o noju, afriški ptici. bo do kraja razumel. plovbo Toncljeve barke in Ponošno dirja po puščavi, sklenil: »Jaz tudi!« Od takrat se ti ni več zane-krat se ti ni več zane-krat se ti ni več zane-

Oni dan sem sanjal o kuskavici. Spodobna ptica je bila, še zdaleč ne podobna našim moškim, ki materi puste otroka in se tožijo za vsakega jurja vzdrževalnine. Pridno si je znašala gnezdo, negibno je čepela na jajcu in potrpežljivo kot upokojenci čakala. Pa se je zgodilo, da je nekega dne videla, kako umirajoči okraji in republika prenašajo na občino dolžnosti in institucije, denarja seveda ne. In je spak ptičji to videl in razmislil in sklenil: »Jaz tudi!« Široko je zazijal s kljunom kot kak direktor, ki pred občinsko akupščino razgrinja objektiv-

stati na njegovo barvo. Nato se mi je neke noči sanjalo o sraki, oziroma o njenem gnezdu. Nikakor ni bilo tako kot danes, pač pa lepo na pogled in urejeno. Ali sraka veliko leta sem ter tja, ko da bi jo kdo dnevni-ce plačeval, stika tu in tam, vidi to in ono, in glej, na lepem stakne arhitekta, ki so pravili o njem, da je sedem šol zafušal in tri upravna poslopja. Vidi sraka arhitektova skrupucala in razmislil njegov standard in sklenil: »Jaz tudi!« Danes gradijo srake le še sračja gnezda. sklenil: »Jaz tudi!« Od takrat se ti ni več zane-krat se ti ni več zane-krat se ti ni več zane-

neustrašeno gleda težavam v oči, ne obrača stran glavé, v pesek je ne vtika. Nato se zgodi, kar je bilo usojeno. Noj vidi, kako v zaplankarski občini strežejo komunalnim in družbenim potrebam. Kaj zato, če avtomobilom na neasfaltiranih cestah pokajo amortizerji, če se podira šola, če prhni trgovska mreža! Občinska skupščina ima vendar drugega dela dovolj: kako vleči deficitna podjetja iz vode, kako jamrati zaradi sedanje delitve narodnega dohodka. Noju je postopek všeč; kadar se poslej pred težavami znajde, glavo v pesek vtakne in na vrat tabli-

Spakovo zlato

Na Brinjem vrhu nad Zirovnico je v starih časih živel škrt, grbasti spak. Nihče ni vedel, kod prebiva, a žirovniški pastirji, ki so na fratah Brinjega vrha pasli ovce, so si pripovedovali, da je spak dupljenik, ki se skriva v dupljenici, kjer leto in dan dremucka in čuva zlati zaklad, po hosti pa se sprehaja samo enkrat v letu, v kresni noči.

Tako je neko kresno noč mlad ovnar odšel v hosto na potep, da bi srečal grbastega spaka in mu potajeno sledil, kam se bo skrival, da bi našel votlo drevo in se domogel do škratovega zlata. Hodil je in hodil, dokler ni sredi noči, ko je v Zirovnici odbila ura polnoči, zares srečal spaka, ki je zagodrnjal:

»Hodi za menoj, pa boš postal bogat ko medved kosmat...«

Pastir si ni dal dvakrat reči! Sel je za škratom, ki se je ustavil pred starim, votlim drevesom in velel:

»Zdaj pa le sezi v dupljenico in si pastirsko torbo nargati z zlati!«

Pastir je grabil in grabil, a ko je napolnil torbo, je potegnil z glave klobuk in še vanj nargabil zlata.

Spak pa ga je gledal in gledal in jezljivo godrnjal:

»Kdor ni z majhnim zadovoljen, ta velikega ni vredel!«

Lakomni pastir pa ga ni poslušal, ampak je kar grabil in grabil, dokler ni iz škratove dupljenice nargabil toliko zlata, kolikor ga je mogel nesti.

Škrat pa je še kar naprej godrnjal in godrnjal, dokler ga ni pastir zavrnil:

»Od dobrih besedi se nihče ne zredil!«

Takrat je spak izginil, ko da bi se v zemljo udril. Pastir pa si je mislil: »Zdaj sem bogat ko kozel rogat.« In je zapustil planino, ker nič več ni hotel ovac pasti, ter se napotil v dolino.

V prvi krčmi se je ustavil ter krčmarju veličavo ukazal, naj mu prinese svinjsko kračo in pijačo.

Kjer je vino, kjer je krača, hitro najdeš pomagala! Tako je tudi oholi pastir vabil k obloženi mizi vsakega, ki ga je pot zanesla v krčmo.

Velik hrup — majhen kup! Ko je pastir hotel plačati, kar je s pajdaši zajedel in zapil, je segel v torbo po zlatnike. A namesto zlatih cvenkov, je iz nje potegnil — suho listje... Krčmar se je razjezil in pastirja napodil iz krčme, še prej pa ga je premlatil ko mlatič izmlačenko.

Zirovčani pa še dan današnji pripovedujejo, da je lakomni pastir, ki z malim ni bil zadovoljen in grbastega spaka ni poslušal, od žalosti pozabil govoriti. Dokler je živel, je po fratah in zelenicah seganjal ovce, vmes pa žalostno bebljal:

»Kdor ni z majhnim zadovoljen, ta velikega ni vredel...«

Lojze Zupanc

Sanje o živalih

ne vzroke izgube, prijel jajce in ga odnesel v srakoperjevo gnezdo. Potem pa frrrr!

Drugič se mi je sanjalo o kameleonu. Iz dneva v dan je nesl isto sivo obleko kot kak prosvetni delavec, barve ni spreminjal, kot to dela danes. Pa mu je nekoč klepetava šoja pravila o Mežnarjevem Tonclju, ki so se mu pred vojno od nošenja cerkvenega bandera žalji zaredili na dlaneh; med vojno, je pravila šoja, je marširal v švabski uniformi, zdaj pa že dvajset let navdušeno maha

Ne mine štirindvajset ur in spet se mi sanja, to pot o papigi. Lepo modro molči, nobene ne črhne, kaj šele, da bi za človekom ponavljala po papagajsko, kakor to dela danes. Toda pride papiga v stanovanje funkcionarja Meketača, gleda ga in opazuje njegove navade. Vprašan za mnenje tovariš Meketač zyečer zamišljeno molči, zjutraj pa hiti brati časopis in nato v duhl uvodnikov in referatov kot navit odgovarja. Zlahtna ptica ga posnema in postane, kar je.

co obesi: Zaradi objektivnih težav reševanje problema odložen!

Se se mi sanja o živalskih karakterjih in manirah: zdaj o slonu debelokožcu, potem o petelinu nagnojniku, nato o lisici zvitorepki, — ne bi jih naštel do konca! Na zameriti sanjam, zato jih nekaj zapišem. Ugovore in morebitne pritožbe je poslati na naslov: Zavod za sanje občanov trdoglavske občine, referat za pritožbe.

Čuk v tranzistorju

Televizija

SOBOTA — 19. septembra

RTV Ljubljana 19.15 Objava dnevnega sporeda, 19.17 Kaj bo prihodnji teden na sporedu, 19.32 Serijski film za otroke — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Cik-cak — RTV Beograd 20.45 Ogleдалo državljana Pokornega — RTV Ljubljana 21.45 Dick Powell vam predstavlja, 22.35 Poročila.

NEDELJA — 20. septembra

RTV Ljubljana 9.30 Deček iz cirka — RTV Beograd 10.30 Kinotisk oddaja,

Sportno popoldne — RTV Ljubljana 18.00 Mladinski TV klub, 19.00 87. policijska postaja — RTV Zagreb 20.45 Quiz, 21.45 Poročila.

PONEDELJEK — 21. sept.

RTV Ljubljana 11.40 Televizija v šoli, 15.20 Televizija v šoli — ponovitev, 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd 17.40 Francoščina, 18.10 Risanke — RTV Ljubljana 18.25 Napoved dnevnega sporeda, 18.30 TV obzornik, 18.45 Poljudnoznanstvena oddaja — RTV Beograd 19.15 Tedenski športni pregled, 19.45 Propagandna oddaja, 20.00 TV dnevnik, 20.30 Glasbena od-

daja, 20.40 TV drama, 21.40 Propagandna oddaja — RTV Ljubljana 21.45 Naš teleobjektiv, 22.00 TV obzornik.

TOREK — 22. septembra

Ni sporeda!

SREDA — 23. septembra

RTV Zagreb 17.10 Angleščina na TV — RTV Ljubljana 17.40 Pravljičja za najmlajše, 17.55 Pionirski TV studio, 18.25 Napoved dnevnega sporeda, 18.30 TV obzornik, 18.45 S kamero po Afriki — RTV Beograd 19.15 Resna glasba, 19.45 Propagandna oddaja, 20.00 TV dnevnik, 20.30 Lirika — RTV Zagreb 20.40 Zabavno-glasbena od-

daja — 21.30 Propagandna oddaja — RTV Ljubljana 21.35 TV akcija, 21.45 Kulturna kronika, 22.15 TV obzornik.

ČETRTEK — 24. sept.

RTV Zagreb 10.00 TV v šoli — RTV Beograd 11.00 Francoščina — RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd 17.40 Na črko, na črko — RTV Ljubljana 18.25 Objava dnevnega sporeda, 18.30 TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Po Jugoslaviji — RTV Ljubljana 19.15 Glasbena porota, 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik —

RTV Zagreb 20.30 Narodna glasba — RTV Ljubljana 20.40 Jaga baba — TV igra, 21.30 Propagandna oddaja, 21.45 Koncert v studiu, 22.05 TV obzornik.

PETEK — 25. septembra

RTV Zagreb 17.10 Angleščina na TV, 17.40 TV v šoli — RTV Ljubljana 18.10 TV slikanica, 18.25 Objava dnevnega sporeda, 18.30 TV obzornik, 18.45 TV tribuna — RTV Beograd 19.15 Narodna glasba, 19.45 Propagandna oddaja, 20.00 TV dnevnik, 20.30 Propagandna oddaja, 20.55 Prenos — RTV Ljubljana 22.05 Kiparski simpozij, 22.35 TV obzornik.